Een Via Arenberga voor een 17de eeuwse wagenmaker vanuit Herne op weg naar Beveren

In Het Land van Beveren, 2025, nr. 4 gaf voorzitter Koen Van Hoof het relaas weer van een projectvoorstelling met als rode draad de plaatsen die een rol hadden gespeeld in de geschiedenis van de hertogen van Arenberg. Het project was gelanceerd door de stad Edingen in samenwerking met de lokale archeologische kring en de Stichting Arenberg. Bedoeling is o.a. om een toeristische route te initiëren tussen al die verschillende plaatsen. Vanuit Het Land van Beveren was er aandacht voor de inpoldering door de Arenbergs in de noordelijk gelegen polders, maar ook voor het feit dat de Arenbergfamilie het hier vanaf begin 17de eeuw voor het zeggen kreeg in grote delen van het Land van Beveren.

Het thema interesseerde me vrijwel direct en dit omwille van de herkomst van mijn Beverse voorouders, de familie De Dobbelaer. [1] Na jaren van onderzoek in de archieven van het Hernegewoud, een rechtsgebied rond het Vlaams-Brabantse Herne[2] dat behoorde tot het Land van Edingen en dustot de hertogen van Arenberg, bleek dat de Beverse Petrus De Dobbelaer er geboren was in 1606. Zijn ouders waren Joannes De Dobbeleer –let op de schrijfwijze van de naam- en Maria Baetemans die een herberg uitbaatten waar de zittingen van de schepenen van het Hernegewoud doorgingen.

Petrus De Dobbelaer, wagenmaker van beroep, huwt een eerste keer in Sint-Niklaas in 1630, nadien een tweede maal in Beveren met Catharina Van Esbeke, telg uit een voorname familie van Beverse notabelen.[3] Bij zijn huwelijk in 1630 is een zekere Vincentius De Dobbelaer getuige. Dit blijkt zijn broer te zijn, geboren in Herne in 1608 en later baljuw van Bottelare in de regio Gent. DNA-onderzoek op een mannelijke nakomeling van Petrus De Dobbelaer heeft de verwantschap met families uit het Pajottenland aangetoond.

Vreemd genoeg is in de rijke Hernse archieven (Wettelijke passeringen en Wezenboeken) geen verwijzing naar de Beverse verwant terug te vinden. Zo overlijdt er in 1642 de vrouw van Petrus' oudste broer Joannes. Voor de wezen wordt vermeld dat de vaderlijke ooms 'niet hebben willen compareren' als voogd.

Waarom trekt in de 17de eeuw iemand vanuit het kleine Herne naar Beveren. [4] Hadden ze in Beveren toen nood aan bekwame ambachtslui zoals een wagenmaker en was dit aan de oren gekomen van de hertogen van Arenberg en hun administratie? En hadden de ouders dit via-via vernomen toen de schepenen van het Hernegewoud vergaderden in hun herberg? Feit is dat de jongeman zijn familie achterliet en naar het noorden trok. Langs welke weg en op welke manier weten we niet. Het was in elk geval een soort Via Arenberga voor hem, ongeveer 400 jaar geleden. Hij liet in Beveren en omgeving een omvangrijk nageslacht achter. In Herne gaan de wortels van de familie terug tot

[1] Zie bv. Marc Van Stappen, Op zoek naar Pieter De Dobbelaer, wagenmaker te Beveren in de 17de eeuw, Het Land van Beveren, 1989, p. 25 en Marc Van Stappen, De familie De Dobbeleer in het zeventiende-eeuwse Herne, Eigen Schoon en de Brabander, 2024, nr. 4, p. 449.

[2] Herne grenst aan Edingen en maakt sinds kort net als Beveren-Kruibeke-Zwijndrecht deel uit van een groter geheel, in dit geval Pajottegem (Pajottenland).

[3] Zij was dochter van Anthonius Van Esbeke. Haar oom was Judocus (Joos) Van Esbeke, zelf ooit stadhouder van Beveren en later schepen en burgemeester. Petrus De Dobbelaer vestigt zich in de Kloosterstraat en wordt later leenman van de heerlijkheid Levergem en Doorn.

[4] In mijn eerste bijdrage had ik nog zonder veel kennis een wat lyrisch begin als hypothese vooropgesteld. Redacteur Herman Cools vroeg me toen naar de bron hiervoor. Het zal later blijken dat Petrus niet om militaire redenen legertroepen als wagenmaker had gevolgd tot in Beveren, maar om economische redenen.

ongeveer het midden van de 16de eeuw. Herne bezit blijkbaar ook een kerkarchief en oude cijnsboeken die we hopen ooit nog te kunnen raadplegen.

In 1612 overleed de hertog van Aarschot die toen heer was van drie loten (lenen) van het vroegere Land van Beveren, namelijk Beveren, Kieldrecht en Doel, en ook Verrebroek. Het is de zoon van zijn zuster Anne de Croy die alles erft. Zij was zelf gehuwd met Karel van Arenberg. Dit leidde tot enig ongenoegen in de familie waarna ook andere kinderen van haar kortstondig in het bezit komen van de drie delen van het Land van Beveren. Ook Anne de Croy zelf maakt aanspraak op de eigendomsrechten. Het is uiteindelijk haar oudste zoon Filips die in 1633 als hertog van Arenberg de nieuwe heer van Beveren zal worden.[5] Het is in die periode dus dat wagenmaker Petrus De Dobbelaer naar Beveren zal trekken. In die tijd sprak men over heerlijkheden, hij zou uiteindelijk binnen hetzelfde rechtsgebied van de familie Arenberg terecht komen.

Marc Van Stappen, 2026, www.stap-brug.be

[5] Arenberg in de Lage Landen, redactie onder leiding van Jan Roegiers, 2002, P. 253.